

**Ўлчов воситаларини турини тасдиқлаш мақсади ва тартиби бўйича
синовлар. Ўлчов воситаларини тасдиқланган турига мувофиқлигини
синаш.**

Режа:

1. Ўлчов воситаларини хилини тасдиқлаш.
2. Ўлчов воситаларини хилини тасдиқлаш мақсадида синовлар ўтказиш.
3. Тасдиқланган турига мувофиқлик синовларини ўтказиш қоидалари
4. Тасдиқланган турига мувофиқлик синовларини ўтказишга тайёргарлик
5. Тасдиқланган турига мувофиқлик синовларини ўтказиш тартиби

1. Ўлчов воситаларини хилини тасдиқлаш.

Давлат текшируви ва назорати қўлланиладиган соҳаларда фойдаланиладиган, ишлаб чиқариладиган ва импорт бўйича келтириладиган ўлчаш воситалари (ЎВ) давлат синовларидан ўтказилиб, уларнинг хили тасдиқланиши ёки метрологик аттестатланиши лозим.

Давлат синовларини ўтказиш, хилини тасдиқлаш ва ЎВ ни Давлат рўйхатига киритиш ишларини Ўзстандарт Агентлиги бажаради.

Тайёрловчи тасдиқланган ЎВга ёки уларнинг эксплуатацион хужжатларига Давлат рўйхатининг белгисини ёзиши шарт.

Бошқа давлатларнинг ўлчаш воситаларини синаш ва метрологик аттестатлаш натижалари тузилган шартномалар ва битимларга мувофиқ тан олинади.

ЎВ нинг хилини тасдиқлаш мақсадида синовларни ташкиллаштириш, ўтказиш тартиби ва мазмунига талаблар ва давлат метрологик текшируви ва назорати соҳасида қўлланилиши мумкин бўлган ЎВ нинг хилини тасдиқлаш тартиби О'z DSt 8.009:2004 да ўрнатилган.

О'z DSt 8.009:2004 стандартнинг талаблари Ўзбекистон Республикасида яратиладиган ва (ёки) серияли ишлаб чиқарилиши мўлжалланган ЎВ га ва

Ўзбекистон ҳудудига импорт бўйича тўпи билан келтириладиган ўлчаш воситаларига нисбатан қўлланилади.

Давлат метрологик текшируви ва назорати қўлланиладиган соҳадан ташқарида қўлланиладиган ёки қўлланишга мўлжалланган ЎВ ихтиёрий равишда синовга ва кейинчалик хилини тасдиқлашга тақдим этилиши мумкин.

ЎВ унинг қонун талабларига мувофиқлигини тасдиқлаш схемасининг элементи бўлиб ҳисобланади ва бундай тасдиқлаш Ўзстандарт Агентлиги томонидан ўрнатилган тартибда ўтказилади.

Тўпи билан импорт бўйича келтириладиган, гигиеник талабларга, хавфсизлик талабларига, махсус талабларга сертификатлаштирилиши лозим бўлган ўлчаш воситалари бу процедуралардан ўрнатилган тартибда ўтгандан кейин ва зарур сертификатларни Ўзстандарт Агентлигига тақдим этгандан кейин хилни тасдиқлаш мақсадида синовларга топширилади.

Ўзбекистон ҳудудида яратиладиган ва (ёки) тўпи билан чиқаришга мўлжалланган ва гигиеник талабларга, хавфсизлик талабларига, махсус талабларга мувофиқлиги сертификатлаштирилиши лозим бўлган ўлчаш воситалари бу талабларга мувофиқлигини ўрнатилган тартибда баҳолаш мақсадида синовларга тақдим этилади.

ЎВ нинг хилини тасдиқлаш тўғрисидаги қарорни метрология бўйича миллий идора – Ўзстандарт Агентлиги қабул қилади.

ЎВ нинг хили ЎВ нинг намуналарини (нусхаларини) синаш натижалари бўйича тасдиқланади.

Синаш жараёнида ЎВ намуналарининг тафсилотлари ҳар томонлама тадқиқ қилинади ва бу тафсилотлар (характеристикалар) нинг мазкур ЎВ нинг хилига оид меъёрий ҳужжатларнинг талабларига мувофиқлиги аниқланади.

2. Ўлчов воситаларини хилини тасдиқлаш мақсадида синовлар ўтказиш.

ЎВ нинг хилини тасдиқлаш мақсадида синовлар қабул комиссияси томонидан ўтказилади. Комиссия таркибини Ўзстандарт Агентлигининг бунга қарашли тузилмаларининг ва Ўзбекистон Республикаси метрологик

хизмати Бош маркази (Ўз МХБМ) вакиллари киритилиши лозим. Ўз МХБМ нинг вазифаси СМС ИТИ га юклатилган.

ЎВ нинг хилини тасдиқлаш мақсадида ЎВ нинг намуналари (нусхалари) ни синаш О'з DSt 16.4:2001 ва О'з DSt 8.006:1999 бўйича аккредитланган синаш (ўлчаш) лабораторияларида ўтказилади.

ЎВ нинг хилини тасдиқлаш мақсадида синовлар бундай синовларни ўтказиши учун Ўзстандарт Агентлиги тайинлаган ташкилотнинг раҳбари тасдиқлаган синовлар дастури ва методикасига мувофиқ ўтказилади.

ЎВ нинг хилини тасдиқлаш мақсадида синовларни ЎВ ни синаш намунавий дастурлари бўйича ўтказиш ҳам рухсат этилади.

ЎВ нинг хилини Ўзстандарт Агентлиги илмий-техникавий комиссиясининг таклифларига асосан тасдиқлайди.

ЎВ нинг хили тасдиқлангандан кейин хилини тасдиқлаш мақсадида синовларни ўтказган ташкилотнинг раҳбари ЎВ текшириш методикасини (илгари тасдиқланган методика йўқ бўлган ҳолларда) ва ЎВ хилининг тавсифини тасдиқлайди. Ўзстандарт Агентлиги Ўзбекистонда серияли ишлаб чиқаришга мўлжалланган ЎВ учун техник шартларни давлат рўйхатидан ўтказди.

Ўзстандарт Агентлиги тасдиқланган ЎВ хилини Ўз РХ 51-019:2005 бўйича Давлат рўйхатига киритади.

Тасдиқланган ҳужжатлар комплекти ЎВ давлат реестрининг ишида сақлаш учун топширилади. Ўлчаш воситасини тайёрловчи-ташкилот хили тасдиқланган ЎВ га, Ўзбекистонда сериялаб чиқариладиган ЎВ га ва уларнинг эксплуатацион ҳужжатларига (ГОСТ 2.601 бўйича) ЎВ Давлат реестрининг белгисини О' 1.19:1999 бўйича ёзиб қўяди.

Хили тасдиқланган ЎВ га, Ўзстандарт Агентлиги тасдиқлаган тартибда, хилини тасдиқлаш тўғрисидаги сертификат берилади.

Бошқа давлатларнинг ўлчов воситаларини синаш ва метрологик аттестациялаш натижалари тузилган шартномалар ҳамда битимларга мувофиқ эътироф этилади.

Метрология тўғрисидаги қонуннинг 16-моддасида **Ўлчов воситаларининг турларини тасдиқлаш** айтиб ўтилган.

Ушбу Қонуннинг 14-моддасида кўрсатилган доираларда фойдаланиладиган, ишлаб чиқарилиши ва импорт бўйича четдан олиб келиниши лозим бўлган ўлчов воситалари давлат синовларидан (кейинчалик уларнинг турини тасдиқлаш шarti билан) ёки метрологик аттестациядан ўтказилиши лозим.

Ўлчов воситаларининг давлат синовларини ўтказиш, турини тасдиқлаш ва Давлат реестрига киритишни "Ўзстандарт" амалга оширади.

Тасдиқланган ўлчов воситаларига ёки уларнинг фойдаланиш хужжатларига ишлаб чиқарувчи Давлат реестри белгисини қўйиши шарт.

Давлат синов лабораториялари қуйидаги вазифаларни бажаради:

- марказий органлар таклифига биноан мажбурий синов қилинадиган махсулот рўйхатини тасдиқлаш;
- махсулотни назорат синовларини ўтказиш, унинг техникавий даражаси ва сифатини аниқлаш;
- махсулотни ишлаб чиқариш ёки импорт қилиш учун рухсат бериш;
- ишлаб чиқарувчи корхоналарда сифатни бошқариш бўйича чоратадбирларни, стандартлаштириш бўйича ишларни, корхоналар назорат-ўлчаш асбоблари билан жихозланганлигини текшириш.

Давлат синов марказлари ўхшаш махсулотлар қиёсий синовлари натижаларини нашр этадилар. Лабораторияларда биринчи навбатда экспортга мўлжалланган буюмлар мажбурий аттестацияланади ва назорат қилинади.

3. Тасдиқланган турига мувофиқлик синовларини ўтказиш қоидалари

Ўзбекистон Республикаси Давлат реестрига киритилган ЎВ тасдиқланган хилига мувофиқлик синовлари қуйидаги ҳолларда ўтказилиши лозим:

- Дастлабки серияси учун;

- ЎВ нинг конструкциясига ёки уни тайёрлаш технологиясига метрологик тавсифларига таъсир этадиган ўзгартиришлар киритилганда;
- ЎВ ишлаб чиқаришини бир корхонадан бошқа корхонага берилганида;
- ЎВ серияли ишлаб чиқаришига, чет элдан тупи билан келтиришга ва муомалага чиқаришига берилган рухсатномани муддати тугаганида;
- Ўзбекистон Республикасида чиқарилаётган ёки чет элдан келтирилаётган ЎВ нинг сифати ёмонлашганлиги тўғрисида расмий маълумотлар бор бўлганида;

Агар ЎВ хилини тасдиқлаш синовларидан ўтмаган бўлса, лекин Ўз РСТ 8.002 га мувофиқ давлат метрологик назорати доирасига киритилган бўлса, у Ўз РСТ 8.009 ва РХ-51-022 ҳужжатга мувофиқ тўла ҳажмда синовлардан ўтиш лозим. Кўрсатилган синовларни бирлаштиришга рухсат этилади.

Тасдиқланган хилига мувофиқлик синовларини “Ўзстандарт” агентлиги худудий марказлари (Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институти) ўтказадилар.

Тасдиқланган хилига мувофиқлик синовлари одатда ЎВ ишлаб чиқарувчисини ёки чет элдан келтирувчисини буюртмасига биноан ўтказилади.

Синовларни ўтказиш муддатлари “Ўзстандарт” агентлиги ёки стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институти билан келишилган ҳолда белгиланади.

ЎВ ишлаб чиқарувчисини ёки чет элдан келтирувчисини буюртманомаси бўлмаганида, ўлчаш воситаларини ишлаб чиқариш ва келтириш устидан давлат назоратини ўтказиш учун “Ўзстандарт” агентлиги ёки Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институти вакилини юборади.

Тасдиқланган хилига мувофиқлик синовларининг ҳаражатини ЎВ ишлаб чиқарувчи ёки четдан келтирувчи “Ўзстандарт” агентлиги ёки

Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институти билан тузилган шартноманинг шартларига биноан тўланади.

Синовларни бошланганлиги – ЎВ танлаш далолатномаси имзоланган санаси билан, тугаганлиги – синовлар далолатномаси имзоланган санаси билан белгиланади.

4. Тасдиқланган турига мувофиқлик синовларини ўтказишга тайёргарлик

Синовлар ишлаб чиқарувчи корхонанинг Ўз РСТ 5.3 биноан техникавий ваколатлигига аккредитланган синов базасида ўтказилиши лозим.

Синовларни тегишли соҳа бўйича аккредитланган бошқа синов бўлинмаларида ҳам ўтказишга рухсат этилади.

Агар хилини тасдиқланган пайтидан 5 йилдан кўп вақт ўтган бўлса, сўровчи ЎВ техникавий даражасини баҳолаши керак, шунинг учун РХ51-022 га биноан ҳужжатлар метрологик хизматининг бош марказига хулоса олиш учун юборилади.

Бу руйхатга қуйидагилар киради:

1. Ишлаб чиқарувчи корхонанинг конструкторлик ва технологик ҳужжатларини тўла тўплами борлиги тўғ'рисида маълумотномаси.
2. Техникавий шартлари, қиёслаш усулиятлари.
3. Эксплуатацион ҳужжатлар.
4. Синов бўлинмасининг қайд этилган аттестати.
5. Давлат реестри йиг'ма жилдидан олинган ўлчаш воситалари турини баёни.
6. Ўлчаш воситасининг турини тасдиқлаш бўйича синовлар дастури.
7. Ўлчаш воситасининг турини тасдиқлаш тўғ'рисидаги сертификат.
8. Ўлчаш воситаларининг дастлабки сериясини ишлаб чиқаришга рухсатнома.
9. Ўлчаш воситалари тури тасдиқланганда аниқланган камчиликларни бартараф қилинганлиги тўғ'рисида маълумотнома (дастлабки серияси

учун).

Синовлар натижаларини ўзаро тан олиш тўғ'рисида битим бўлган давлатда, ЎВ хили тасдиқланганида, хилини тасдиқлаш синовларининг натижалари тан олиш мумкинлиги тўғ'рисида хулоса олиниши лозим.

Хилини тасдиқлаш синовларининг натижаларини тан олиш тўғ'рисидаги хулосани “Ўзстандарт” агентлиги синовлар натижаларини тан олиш тўғ'рисида давлатлараро ҳужжатларда белгиланган қоидаларига мувофиқ беради.

ЎВ тасдиқланган хилига мувофиқлик синовларини бошланишидан ўн кун олдин сўровчи “Ўзстандарт” агентлиги ёки Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институтига юқорида келтирилган ҳужжатларни юборади.

5. Тасдиқланган турига мувофиқлик синовларини ўтказиш тартиби

Синаш жараёнида қуйидагилар текширилади:

- Тақдим этиладиган ҳужжатларнинг иловаларига биноан тўлалиги;
- Олдинги синовда аниқланган камчиликларни йўқотилиши;
- Тақдим этилган ЎВ намуналарини тасдиқланган хилига мувофиқлиги;
- ЎВ ни ишлаб чиқарилишини ва ишлатилишини метрологик таъминоти;

Синовларни экспериментал қисмини ўтказиш учун “Ўзстандарт” агентлиги ёки Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институти вакили чиқарувчининг вакили олдида тайёр маҳсулот омборидан, реестирга киритилган ва корхона томонидан синов пайтида ишлаб чиқарилаётган техникавий назорат хизмати қабул қилган ва техникавий шартларда белгиланган миқдорда дастлабки қиёслашдан ўтган маҳсулотдан ЎВ ҳамма модификасияларидан намуналар танлаб олади. Бир вақтни ўзида ЎВ иккиланган миқдори танлаб олинади, пломбланади ва

синовлар тугагунга қадар уларни сотиш тақиқланади. ЎВ танлаш далолатномаси тузилади.

Синовлар техникавий шартларда белгиланган даврий синовлар дастурига мувофиқ ўтказилади.

“Ўзсандарт” агентлиги билан келишилган ҳолда синовлар қисқартирилган дастур бўйича ўтказишга рухсат этилади.

Экспериментал ишларни бошлашидан олдин синов ускунасини ва кўлланиладиган ўлчаш воситаларини яроқлилиги текширилади.

ЎВ нинг белгиланган талабларига мувофиқ эмаслиги аниқланганида синовлар ЎВ нинг иккиланган миқдорида ўтказилади.

Мувофиқ эмаслиги тасдиқланганида, ҳамма ЎВ иккиланган миқдорини корхона тақдим этишни рад қилса, синовлар натижалари салбий деб ҳисобланади, далолатномада топилган камчиликлар ва синовларни тўхтатилган сабаблари кўрсатилади.

Эксплуатацион ҳужжатларини талабларига мувофиқ жоиз этилган бузилганликлар аниқланганида, синовлар уларни бартараф қилинганидан кейин такрорланади.

Худди ўша нуқсон такроран аниқланганида, синовларнинг натижалари салбий деб ҳисобланади.

Ишлаб чиқарувчи корхона синовларда аниқланган камчиликларни бартараф қилиш бўйича тадбирлар режасини тузади ва уни “Ўзсандарт” агентлигига ёки Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий тадқиқот институтига тақдим этади.

Такрорий синовлар, ишлаб чиқаришдаги ЎВ тасдиқланган хилига мувофиқ бўлмаслигига сабаб бўлган камчиликларни бартараф қилинганидан кейин ўтказилади.

ЎВ ишлаб чиқаришини ва ишлатилишини метрологик таъминотини текширишда, ишлаб чиқарувчи корхонада намунавий ЎВ борлиги ва уларнинг ҳолати шуниндек ЎВ ишлатилишида қиёслашини ташкил этиш имконияти борлиги аниқланади.